

PO SESTANKU Z MINISTROM ROSSIJEM

Kaj pa s šolstvom v Beneški Sloveniji in Kanalski dolini?

Slovenski otroci naj se poučujejo po istih vzgojnih načelih kot italijanski - Kje neha demokracija in socializem

Predstavniki sindikatov slovenske šole so imeli v zadnjem času dva važna sestanka: enega z voditelji Italijanske socialne demokratske stranke v Trstu, drugega s samim njihovim ministrom prosvete Paolom Rossijem v Rimu.

Sestanek v Trstu je bil zelo poučen in ploden že zavoljo tega, ker so zastopniki socialnih demokratov pošteno in brez omahovanja priznali, da je vladni načrt o uzakonitvi slovenskih šol v naših krajih v svojih načelnih in bistvenih določbah v navzkrižju z ustavo republike. V navzkrižju je najprej že zategadelj, ker deli slovensko narodno manjšino v tri različne skupine z različnimi pravicami: v Tržačane, katerim pritičejo po londonskem sporazumu samostojne šole v

materinem jeziku, v Goričane, katerih šole se lahko spremene v navadne »tečajce« ali vzporednice italijanskih, in v Beneške ter Kanalske Slovence, katerim vlada sploh ne priznava pravice, da bi se njihovi otroci smeli poučevati v lastnem jeziku.

Zakonski osnutek je protiustaven tudi z strani tega, ker nalaga našim staršem dolžnost, da vložijo za vpis otrok v slovensko šolo posebno prošnjo, kateri morajo dodati še posebno pismeno izjavo, da je materin jezik slovenskega učenca prav zares slovenski. Gre za prošnje in izjave, ki jih zakoni ne zahtevajo od nobenega drugega državljanca v republiki! S tem je pogaženo osnovno načelo ustave, da so vsi državljani pred zakonom enaki.

Socialnodemokratski voditelji v Trstu so se v razgovoru z našimi šolniki izognili neprijetnemu vprašanju na zelo preprost in enostaven način: ker se zakonski načrt bavi samo s slovenskimi šolami na Tržaškem in Goriškem, so dejali, moremo razpravljati le o teh in ne o drugih šolah. Govoriti o Beneški Sloveniji nima zato nobenega pomena.

»POPOLNA SLOVENSKA ŠOLA JE TEŽKO DOSEGLJIVA«

Samo po sebi umljivo pa je, da so zastopniki naših šolnikov na sestanku v Rimu kljub temu sprožili vprašanje Beneških Slovencev. Minister prosvete ni razprave odklonil, nasprotno, pokazal je izredno zanimanje za naše brate ob Nadiži. Tamkajšnje Slovence je zelo hvalil. Rekel je, da so bili vedno pogumni in zvesti vojniki in pošteni ljudje. Kot profesor kazenskega prava jim je izstavil spričevalo, da izkazujejo njihovi kraji najmanjše število zločincev v državi.

Hotel je vedeti, ali govore isti jezik kot ostali Slovenci in ali razumejo književno slovensščino. Šolniki so mu pojasnili, da je Beneška Slovenija dala naši literaturi že pesnike in pisatelje in da se tam berejo isti slovenski časniki kot drugod, čeprav Italija ni dala ondotnemu ljudstvu slovenskih šol.

Minister je bil navzlic temu mnenja, da je popolna slovenska šola v onih krajih »težko dosegljiva«. Četudi bi država stavila Beneškim Slovincem na razpolago slovenske šole, je veliko vprašanje, ali »bi se oni hoteli te pravice poslužiti«. Njegovo osebno mnenje je, da bi v Beneški Sloveniji država kvečjemu poskusila ustanoviti dvojezične šole ter prepustila nato prebivalstvu samemu, da izbira med njimi in italijanskimi.

Gre, ponavljamo, za osebne nazore ministra Rossija, ki seveda nikakor ne vežejo ostalih članov rimske vlade.

Minister hoče sodelovanje s Slovenci

S pravim zadoščenjem je treba ugotoviti, da so nam tržaški socialni demokrati dali v tej točki prav ter s tem potrdili moralno upravičenost naše borbe proti vladnemu šolskemu načrtu. To so storili sami od sebe in brez vsakega strahu ter s tem izpričali, da so svobodni ljudje, ki si upajo ugovarjati tudi neumestnim predlogom lastnega predstavnika v vladi.

Spričo tega moramo istočasno s pravo žalostjo pribiti dejstvo, da se ni našel niti na Tržaškem niti na Goriškem niti v vsej Italiji en sam katoliški vodilen človek, ki bi čutil potrebo, da se javno zavzame za enakopravnost Slovencev v šolstvu. To v bistvu izrazito krščansko nalogo so prepustili — marksizmom! Zavoljo izjav, ki so jih tržaški socialni demokrati dali o slovenskem šolstvu, jih je Il Piccolo, politični zagovornik Krščanske demokracije, dne 4. februarja celo napadel.

Enako človeško razumevanje za probleme slovenskega šolstva so srečali naši šolniki tudi v razgovoru, ki so ga imeli 4 dni zatem v Rimu z ministrom prosvete Rossijem. Mirno in pravično sožitje med narodi — je poudaril — je posebno važno na mejah države ter je v polnem soglasju z prijateljskimi odnošaji, ki se čedalje bolj razvijajo med Italijo in sedno Jugoslavijo. Minister se je z nekaterimi ugovori naših šolnikov proti zakonskemu načrtu takoj strinjal, tako je izjavil, da vlada ne bo ustanovila posebnih komisij, ki naj preiščejo in ugotove materin jezik učencev. Tega mnenja da je tudi predsednik Segni. Glede posebnih prošenj in izjav staršev je pa minister dejal, da prav dobro razume, zakaj se jim Slovenci upirajo, vendar gre tu za zadevo, o kateri ne more on sam odločati. Ravno

tako je izjavil o drugih zahtevah Slovencev, da more o njih sklepati le celotna vlada in ne samo minister prosvete.

Pač pa je minister voljan se o zakonskem osnutku prej posvetovati z zastopniki Slovencev in je zato pooblastil šolnike, naj mu pošljejo v Rim svojega zastopnika, ki mu bo dana prilika, da izrazi in utemelji želje in potrebe slovenske narodne manjšine. Predstavniki Slovencev bo ostal v Rimu približno en teden.

Predlog g. Rossija iz srca pozdravljamo, ker nam edini jamči, da vlada pri ureditvi slovenskega šolstva ne bo čula samo glasu Slovencev sovražnih tržaških nacionalistov, temveč tudi mnenje neposredno prizadetega ljudstva.

V eni silno važni stvari se pa naša narodna manjšina ne more strinjati niti z ministrom Rossijem niti s tržaškimi socialnimi demokrati, in to je v vprašanju šolstva v Beneški Sloveniji in Kanalski dolini.

„Ljudsko glasovanje“ v Beneški Sloveniji

Njegovi nazori so pa važni, ker se iz njih zrcali mišljenje, ki ga imajo o narodnih manjšinah socialni demokrati, to je eno najbolj naprednih in narodno strpnih gibanj v Italiji.

Čisto slovenska šola je tudi po njihovem v Beneški Sloveniji nemogoča. Največ, na kar bi oni lahko načelno pristali, je, da bi si Beneški Slovenci smeli izbirati med dvojezičnimi in docela italijanskimi šolami. To se glasi seve zelo demokratično, zakaj ljudstvu bi bila dana prilika, da si samo »svobodno« določi vrsto šol, ki jo hoče imeti.

Toda kdor pozna dejanske razmere v tem kulturno najbolj zaostalem predelu slovenskega ozemlja, mora, če je pošten, priznati, da bi to bila zgolj »demokracija na papirju«. Tamkajšnje revno prebivalstvo, ki ga nad 90 let vzgajajo v tujem jeziku in mu brez prestanka vtepajo že od mladih nog v glavo, da Beneški Slovenci niso Slovenci, temveč Italijani, in da je slovenska narodna zavest nekaj prepovedanega in kaznivega, neka vrsta zločina proti državi, ne more biti zrelo za resnično demokracijo. Ko bi bilo treba izbi-

(Nadaljevanje na 3. strani)

NOVICE Z VSEGA SVETA

OBČNI ZBOR V BENETKAH

V Benetkah se je končal občni zbor Nennijevih socialistov, v katerega je bila uperjena pozornost vse italijanske in mednarodne javnosti. To pa zavoljo tega, ker je bila glavna naloga kongresa, da se odloči, ali naj se Nennijevi socialisti združijo v eno stranko s Saragatovimi socialnimi demokrati, tako da bi združeni socialisti lahko postali sposobni, da v slučaju potrebe prevzamejo namesto Krščanske demokracije vlado v Italiji ali vsaj skupno z demokristjani upravlja jo državo. Občnemu zboru so zato prisostvovali tudi zastopniki angleških laburistov, francoskih socialistov in predsednik Socialistične internacionale g. Philipps.

Za združitev so Saragatovi socialni demokrati postavili Nenniju v glavnem dva pogoja: odreči se mora katerikoli sodelovanju s komunisti in privoliti v to, da ostane Italija z zapadnjaki, posebno pa z Amerikanci, v Atlantski skupnosti, da se bo lahko branila pred Sovjetsko zvezo.

Kar se prvega pogoja tiče, je bil Nenni precej jasen: po odkritju Stalinovih grozdejev na XX. občnem zboru boljševikov v Moskvi in po dogodkih na Madžarskem in Poljskem mu ni preostalo drugega, kot da odkloni nasilne načine vladanja stalinovcev ter se izreče za popolno demokracijo, ki naj velja, če so socialisti v manjšini ali pa zavojujejo v Italiji večino ter v njej zavladajo.

Glede zavezništva z zapadom je pa bila resolucija, ki so jo sprejeli nennijevci enodušno v Benetkah, bolj nejasna.

Najbolj važno pa je, da je Nenni pri izvolitvi novega vodstva stranke ostal v popolni manjšini. V odbor je prišlo približno 70 odstotkov politikov, ki zagovarjajo še nadaljnje sodelovanje s Togliattijevimi komunisti.

Iz tega sledi, da se je združitev s Saragatovimi socialnimi demokrati spet odložila na nedoločen čas in da bo Saragat še nadalje ostal v Segniji v vladi.

ITALIJA JE ODGOVORILA AVSTRIJI

V soboto je rimska vlada izročila Avstriji odgovor na spomenico, ki jo je ta 6. oktobra dostavila Italiji o položaju nemške manjšine na Južnem Tirolskem. Odgovor obsega 50 strani in dodani sta mu dve prilogi.

Njegovo besedilo ni bilo še objavljeno, toda avstrijski listi pišejo, da je Rim v odgovoru obljubil manjšini nekaj novih pravic: Vsi uradni spisi bodo na Južnem Tirolskem odslej sestavljeni v obeh deželnih jezikih in pri imenovanju uradnikov bo Nemcem dodeljeno določeno število nemeščencev njihove narodnosti.

Gre, kakor vidimo, za pravice, ki jih Slovenci v naših krajih ne uživajo.

Kar se pa tujih naseljencev tiče, se Rim brani takole: na Južno Tirolsko se z juga doseljuje manj ljudi kot v ostale pokrajine severne Italije.

Jasno je, da se s takim odgovorom Avstrija ne bo mogla zadovoljiti, zakaj z njim ni še odstranjena nevarnost, da zadobe Italijani s časom absolutno večino na ozemlju narodne manjšine. Glavno sporno vprašanje ostane torej nerešeno in s tem tudi bistveno nasprotje med Avstrijo in Italijo.

IZRAEL SE PUNTA

Francija in Velika Britanija sta se, kakor znano, brezpogojno podvrgli Združenim narodom ter umaknili svoje čete z egiptovskega ozemlja.

Popolnoma drugače so pa ravnali Židje. Čeprav so bili tudi oni ponovno pozvani, naj izpraznijo vse kraje, ki so jih bili s silo zasedli, tega do danes niso hoteli storiti. Izrael je pred vsem svetom izjavil, da se ne bo umaknil iz Gaze in iz pasu ob morskem zalivu Akabe, če prej ne dobi zanesljivih jamstev, da Egipčani ne bodo več pošiljali obojnih skupin čez mejo, in če ne zagotove Židom svobodne plovbe po zalivu.

Po vsej državi so bila protestna zborovanja proti glavnemu tajniku Združenih narodov Hammarskjöldu. To je očiten upor, na katerega bodo morali Združeni narodi na kakšen način odgovoriti. Če se Izrael ne strezni, se mu lahko zgodi, da bodo proti njemu nastopili z gospodarskimi in drugimi kaznovalnimi ukrepi, tako da bo imel zoper sebe ves svet.

KARDINALOVA POT

Kardinal Višinski je dobil potni list in bo, kakor beremo, prispel v Vatikan okoli 20. februarja. Domov bi se rad vrnil do začetka zasedanja novoizvoljenega poljskega parlamenta. Kardinal bo predložil sv. stolici besedilo sporazuma, ki so ga škofje sklenili in podpisali z Gomulko.

Skoro gotovo je, da bo Vatikan sporazum v celoti odobril, čeprav tega ne bo storil v uradni obliki, ker želi videti, kako se bo pogodba obnesla v dejanskem življenju.

PRORAČUN SLOVENIJE

Republika Slovenija je za l. 1957 sprejela proračun, ki znaša 21 milijard in 659 milijonov dinarjev. K tem sredstvom bodo največ prispevala industrijska podjetja iz dela svojih dobičkov, in sicer približno 9 milijard in pol, ostala gospodarska področja okrog eno milijardo manj, razliko bo pa kril Beograd.

Novost novega proračuna je v tem, da prepušča republika prvič zelo mnogo davkov okrajem in občinam. Ljudski odbori bodo odslej sami odmerjali dohodnino od kmetijstva, obrti, od premoženja in iz raznih drugih poklicev ter te davke tudi sami izterjevali. S temi dohodki se bodo občine in okrajji finančno osamosvojili in delali lahko lastno gospodarsko politiko.

KDAJ ODPREJO PREKOP?

Predstavniki Združenih narodov general Wheeler je izjavil, da so doslej očistili 154 km Sueškega prekopa. Če pred začetkom marca bodo lahko vozile skozi Suez tri četrtine petrolejskih ladij. Prejšnji trgovinski promet bo pa v prekopu obnovljen sredi maja. Rušiti je pač lahko, mnogo težje graditi in obnavljati.

»DAJTE MU MIR!«

Angleška kraljica Elizabeta II je prav naredila, ko se je odločila, da pošlje svojega sina Karla v navadno osnovno šolo, ki jo obiskujejo otroci iz ljudstva. Princu so vsi sošolci in učitelji, vznemirja ga le to, da ga pred razredom čaka vedno velika množica

časnikarjev, radovednežev in fotografov. Zato je kraljica prosila javnost, naj da fantku mir, da se bo lahko nemoteno učil branja in pisanja.

»LETEČI KAPLAN«

Tako imenujejo v Parizu duhovnika Simona, ki je tako globoko prešinjen od ljubezni in usmiljenja do brezposelnih delavcev in ljudi brez strehe, da je pripravljen zanje vse žrtvovati. Ker je tudi dober športnik, skaka zanje celo s 35 metrov visokega stolpa v mrzlo reko Seno, za kar mu dajejo gledalci prispevke. Do danes je g. Simon zgradil že 13 hiš in eno cerkev in je nabral precejšen sklad za reveže.

PONIŽNA DEDINJA

Olga Deterding, hči angleškega kralja petroleja, je podedovala po očetu pet milijard lir. Namesto da bi to bogatijo v miru in udobju uživala, se je odločila, da se vsemu razkošju odpove, ter šla služiti največjim revežem, ki si jih more človek zamisliti. Postala je strežnica v bolnišnici za gobave, ki jo vodi v osrednji Afriki slavni zdravnik in človekoljub Schweitzer. Zares velika in svetniška ženska!

RENO TENCA

Tako se imenuje mož, ki živi v mestu Lodi in je znan po tem, da požira brivna rezila in celo električne žarnice. Prvega februarja se je pa dal kar zapreti v zabojo ter pokopati 2 metra globoko pod zemljo. S površino je bil zvezan po telefonu. Pod zemljo je vztrajal teden dni. Ko je »vstal iz groba«, je bil suh kot okostnjak, a zdrav kot riba. Zares izreden možak! Razume se, da take stvari dela le za — denar.

LEPI TIČI

V piemontskem mestu Aosti so pri vojaškem nabornem uradu odkrili velike goljufigije: razni podčastniki so za 200 do 300 tisoč lir izstavljali vojaškim obvezancem oprostilne listine, da so namesto v kasarne lahko šli domov. Sleparske uradnike so vtaknili v ječo, vojne obvezance pa v kazenske čete.

SMRT UGLEDNEGA SLOVENCA

V nedeljo, 10. t. m., je po dolgi in mučni bolezni izdihnil v Trstu svojo dušo znani slovenski trgovec Alojz Zega. Z njim smo tržaški Slovenci zgubili enega najvidnejših in najuglednejših mož, ki so s svojo pridnostjo, požrtvovalnostjo in nesebičnostjo zasedli častno in zavirljivo mesto v tržaški trgovini. Pokojnik je kot mlad fant prišel v Trst iz rodne Kobje glave na Krasu in si kot vajevec služil kruh v raznih trgovinah. Z neumornim delom si je toliko prihranil, da je odprl lastno trgovino in kasneje dolga leta trgoval na debelo. Bil je znan po vsej Primorski in Istri, kjer so ga zaradi njegove poštenosti vsi spoštovali. V svojem poslu je bil pravi strokovnjak in lahko rečemo, da so premnogi slovenski trgovci v Trstu izšli prav iz njegove šole.

Pogreba, ki je bil v ponedeljek, se je udeležila velika množica tržaških Slovencev, ki so s tem dokazali, kako je bil pokojnik priljubljen in spoštovan.

Zvestemu sinu našega Krasa naj bo lahka domača tržaška zemlja. Njegovi gospe in sorodnikom izrekamo globoko sožalje.

Izrazom sočustvovanja in sožalja se pridružuje tudi Uredništvo Novega lista.

NOVICE

ZVEZA KOROŠKIH VINDIŠARJEV

Koroški nacionalistični dnevnik Volkszeitung je prinesel vest, da nameravajo v kratkem ustanoviti Zvezo koroških Vindišarjev. Nemci označujejo, kot znano, za Vindišarje tiste koroške Slovence, ki so zaradi potujčevanja zgubili svojo narodno zavest, doma pa še vedno govorijo slovenski, a nočejo več veljati za Slovence. Vzrok je v tem, da so bili dolga desetletja odtegnjeni vsakemu vplivu

SREČNO STA PADLA

V Njujorku sta dva zidarja delala na strehi donebnika z 21 nadstropji, ko se je nenadoma utrgala vrv, na katero sta bila privezana. Strmoglavila sta v globino, toda eden je imel srečo, da se je ujel za nadzidek v 17. nadstropju, tako da se mu ni nič zgodilo. Tovariš je letel globlje, a tudi on je v 3. nadstropju udaril na neko vrv in se rešil. Strah ga je pa tako pretresel, da so ga morali odpeljati v bolnišnico.

POKLJUKA: Pogled na zasnežene vrhove Julijskih Alp

slovenske kulture in hodili v nemške šole, ker slovenskih ni bilo.

Čudno je le to, kako se isti ljudje, ki pripravljajo na Koroškem zvezo slovenskih odpadnikov, istočasno močno razburjajo zaradi krivic, ki jih delajo Italijani — nemški manjšini na Južnem Tirolskem. Kaj bodo rekli, če se na Tirolskem s časom pojavi vse polno ljudi, ki ne bodo več poznali nemške kulture in zgubili nemško narodno zavest? Ali bi jim bilo prav, ako bi tedaj Italijani ustanavljali Zvezo južnotirolskih Vindišarjev?

Nacionalisti so pač povsod topoglavi, zakrtnjeni in nasilni ter jih še tako žalostne izkušnje iz preteklosti ne morejo izmodriti!

MNOGOMOŠTVO

V ameriškem mestu Daytonu so zaprli lepo Dolores Coraditti, ker je imela v sedmih različnih pokrajinah hkrati sedem »soprogov«. Prav je, da so pokvarjeno razvajenko dali pod ključ.

PAZI NA LISTEK!

V Panami je italijanska izseljenska družina Rossi zaprosila oblastva, da bi smela izkopati iz groba svojega sorodnika Gina, češ da je teden pred smrtjo igral pri nogometni loteriji in zadel dobitke, listek pa vtaknil v žep telovnika in bil z njim vred pokopan. Ko staviš na nogomet, pazi torej, kam staviš listek, če nočeš, da te zaradi njega sorodniki še v grobu ne bodo nadlegovali.

DRŽAVA BALDONIA

Ameriški bogatin Russel Arundel je l. 1949 kupil majhen, zapuščen otok v Tihem oceanu, kjer je za prijatelje postavil čedno vilo. Tu so se zbirali k norčijam in veselicam. Nekega dne so se pa domislili ter oklicali otočič za svobodno in neodvisno državo pod žezlom kralja Russela I. Glavna točka ustave je, da so vsi državljani principi in da vsak princ podložnik lahko počenja, kar hoče. Začeli so kovati tudi lasten denar in tiskati znamke z napisom: »Velja za večnost in še en dan zraven«.

Država Baldonia je odprla tudi svoj konzulat v Washingtonu. O veselih Baldoncih je pisalo nemško in celo sovjetsko časopisje.

Vse skupaj dela seveda vtis pustne burke razvajenih in silih milijonarjev, ki ne vedo več, kaj bi počenjali.

GUGAJ IN ZVIJAJ SE!

Tako se imenuje najnovejši ameriški ples (»rock and roll«), pri katerem se plesalci tako divje zvijajo, kakor da bi jih lomila božjast.

Ples si je izmislil fant Elvis Presley, ki je na njegov račun že obogatel. Drugi »kralj« tega plesa je Amerikanec Haley; tega so povabili občudovalci, naj pride s spremstvom na Angleško učiti mladino »pravilnega zvijanja«. Vozi se brezplačno na razkošnem parniku in v London ga bodo pripeljali s posebnim vlakom. Blazni navdušenci so ustanovili v Veliki Britaniji posebno organizacijo »mačkova«, ki šteje že par milijonov članov. Bog daj norcem pamet!

Furlanija-Juljska krajina in Slovenci

Po 2. svetovni vojni se je vseh najvažnejših političnih strank v Italiji polastilo pravo navdušenje za nekakšno avtonomno ureditev države. Ta težnja se je porodila iz odpora proti bivšemu fašističnemu, strogo centralističnemu sistemu kakor tudi iz prepričanja, da se bo v novi državni ureditvi lažje uveljavila in prospevala mlada italijanska demokracija.

Ustavodajna skupščina je zato določila, da se morajo pokrajine združiti v nove avtonomne edince, v dežele, katerih uprava naj bo izročena od ljudstva izvoljenim predstavnikom. Tako bi čez noč zginila oblast vse-mogočnih prefektov, teh najvidnejših ostankov prejšnjega centralističnega sistema. Poleg rednih samoupravnih deželnih edinic predvideva italijanska ustava pa še 5 »avtonomnih dežel s posebnim statutom«, in sicer za tiste kraje, ki se zaradi svojega posebnega zemljepisnega, gospodarskega ali narodnostnega položaja bistveno razlikujejo od ostalih pokrajin. Šlo je za Sicilijo, Sardinjo, Dolino Aoste, Južno Tirolsko in Furlanijo-Juljsko krajino.

Začetno navdušenje za široko avtonomijo je pa kaj kmalu splahnelo, saj so kljub jasnim določilom ustave bile v 10 letih ustanovljene do danes le 4 avtonomne dežele s posebnim statutom: in sicer Sardinja, Sicilija, Trentinsko-Južno Tirolsko in Dolina Aoste.

Zadnje čase se je v naših krajih pričelo živahno razpravljanje o potrebi, da se že enkrat ustanovi tudi avtonomna dežela Furlanija-Juljska krajina. Pri tej priliki so italijanski listi odkrili vzroke, zaradi katerih so Italijani pravzaprav pred 10 leti takšno deželo sklenili priklicati v življenje. Večini naših ljudi je bilo doslej popolnoma nerazumljivo, čemu ustava določuje združitev

Juljske krajine z videmsko Furlanijo, ko je vendar znano, da tako Trst kakor Gorica nista nikdar imela nobenih gospodarskih in zgodovinskih vezi z Vidmom. Saj je vendar Trst izrazito pomorsko, trgovsko in industrijsko mesto, medtem ko je videmska pokrajina izrazito agrarno področje. Čemu so torej kljub temu sklenili zasnovati to deželo?

Sedaj prihaja na dan, da so v tem vprašanju igrali odločilno vlogo politični vzroki. Ustava je bila namreč izglasovana že pred podpisom mirovne pogodbe, ko so Italijani še upali, da bodo ohranili večji del Juljske krajine s precejšnjim številom Slovencev in

(Nadaljevanje na 4. strani)

Kaj pa s šolstvom v Beneški Sloveniji in Kanalski dolini?

(Nadaljevanje s 1. strani)

rati šolo, bi nacionalisti vrgli med prebivalstvo geslo, da kdor glasuje za slovenski pouk, glasuje proti Italiji, in ustrahovani ljudje bi glasovali tako, kakor bi jim ukazali občinski tajniki in orožniki. Nato bi bilo razglašeno svetu, da so se Beneški Slovenci s plebiscitom izjavili proti pouku v lastnem jeziku! To bi bilo pravo zmagoslavje demokracije!

S takim reševanjem šolskega vprašanja v Beneški Sloveniji in Kanalski dolini se Slovenci seve ne morejo strinjati. Kaj torej pravzaprav hočejo?

Nič drugega kot to, da se šole uredijo v teh krajih na isti način kakor v ostali državi. Na osnovnih šolah, namenjenih italijanskemu prebivalstvu, se opravlja pouk otrok v jeziku njihovih družin. Minister Rossi nam bo priznal, da je, po mnenju vseh vzgojiteljev

na svetu, edino tak pouk prirodni in resnično koristen. Zato italijansko prebivalstvo po državi prav malo sprašujejo, za kakšno vrsto pouka hoče glasovati, temveč mu določijo takega, kakor ga narekujejo predpisi zdravega vzgojeslovja. Če starši nočejo pošiljati otrok v šolo, jih država k temu enostavno prisili.

Vprašamo ministra prosvete, zakaj naj bi za Beneške in Kanalske Slovence veljala drugačna pedagoška načela kot za otroke ostalih ljudi v Italiji in po svetu. Zakaj naj bi bili ravno naši otroci oropani pouka v lastnem jeziku?

Tega minister Rossi ne more niti pred svojo vestjo niti pred mednarodno javnostjo opravičiti, še manj pa spraviti v soglasje z načeli socializma, h kateremu se priznava in za katerega zmago se bori.

Dopisi v Tržaškem

TRŽAŠKI MESTNI SVET

Na torkovi seji tržaškega občinskega sveta so svetovalci soglasno sklenili najeti 300 milijonov lir posojila pri Ustanovi za industrijsko pristanišče. S tem denarjem bo mestna občina poskrbela novemu naselju »Sv. Sergeja« pri Domju električno, vodovodno in plinsko napeljavo ter vzpostavila redno filobusno zvezo z mestom. Večji del teh naprav bi moralo sicer napeljati občinsko podjetje Acegat, a ker je to strahovito deficitno, je vse stroške morala nase prevzeti mestna občina.

Prav tako so bile soglasno sprejete nekatere spremembe pravilnika, ki urejuje poslovanje občinske tržnice za sadje in zelenjavo na debelo. Z novimi predpisi se bodo zaščitile koristi potrošnikov in preprečile razne špekulacije.

ROJAN

Preteklo soboto je v krogu svoje družine praznoval 90-letnico g. Ivan Rijavec iz ul. Boccaccio 14. Kdor slavljence sreča na cesti ali pri nedeljski maši, mu bo težko prisodil tako častljivo starost, ker je mož izredno žilav in zdrav, skoraj mladeniški!

Za pomembno obletnico so mu njegovi otroci in sorodniki priredili lepo slavnje in mu s čašo odličnega terana napivali na mnoga leta.

Čestitkam in voščilom prijateljev in znancev se pridružuje tudi »Novi list«, ki svojemu zvestemu čitatelju želi še mnogo srečnih in veselih let.

Prebivalci iz ul. Moreri se čedalje bolj pri- tožujejo, da mestna občina popolnoma zanemarja njihovo precej prometno cesto. Skrajni čas je, da se tudi ta pot temeljito uredi, saj njeno izredno slabo stanje ne dela časti niti mestu niti občinski upravi.

NABREŽINA

Na petkovi redni seji občinskega sveta so svetovalci začeli razpravo o proračunu za leto 1957. Odbornik D. Legiša je v svojem poročilu poudaril, da sta na letošnji proračun odločilno vplivali predvsem dve dejstvi: uvedba zakona 703 in veliki izdatki za opremo novih šolskih poslopij. Kakor smo že pisali, se je zaradi zakona 703 znižal užitinski davek na vino od 18,5 lir za liter na 12 lir, medtem ko se je davek zvišal na nekatere druge predmete, ki se pa v nabrežinski občini malo ali nič ne prodajajo. Posledica je, da so se dohodki iz trošarine znižali za okrog tri milijone in 400 tisoč. Ker se bodo letos zgradile nove šole v Sosljanu, Cerovljah in v begunskem naselju pri Štivanu, poleg tega pa še nov otroški vrtec v Nabrežini, je nujno potrebno, da jih občina na novo opremi, za kar mora izdati težke milijone. Na sestavo letošnjega proračuna je končno močno vplivala tudi splošna gospodarska kriza v nabrežinski občini. Znano je, da so kamnosečka podjetja odpustila mnogo delavcev, da je pri Seladu zaposlenih le 28 delavcev, medtem ko jih je bilo lani v tem času 100, pri Uradu za delo pa je danes vpisanih 600 brezposelnih.

Poročevalec je nato razčlenil posamezne postavke dohodkov, ki znašajo skupno nekaj nad 41 milijonov. Po predlogu upravnega odbora vsebuje proračun skoraj 75 mi-

lijonov rednih stroškov in okrog 17 milijonov izrednih izdatkov. Primanjkljaj znaša okrog 50 in pol milijona lir.

Razprava o proračunu se bo nadaljevala v petek, 15. t. m.

ŠTIVAN

Preteklo soboto smo pokopali 73-letnega posestnika Ivana Legišo iz Štivana. Pogreba se je udeležilo lepo število domačinov in ljudi iz bližnje okolice. Pokojnik je bil skrben gospodar, neumoren delavec ter vzoren družinski oče. Naj mu Bog podeli večni mir in pokoj! Njegovim sorodnikom izrekamo globoko sožalje.

MEDJA VAS

V nedeljo zvečer je avto jugoslovanskega rdečega križa prepeljal v tržaško bolnico 22-letnega domačina Viktorja Perica, ki se je hudo ponesrečil pri padcu z motorja nedaleč od Komna. Mladič si je težko ranil glavo in desno ramo in se bo moral dalj časa zdraviti v bolnici.

Vsi vaščani mu pa želimo, da bi kmalu okreval.

LONJER

Bralci Novega lista naj nam oprostijo, če se danes ponovno dotaknemo vprašanja, ki smo ga v listu že večkrat brezuspešno obravnavali. Ogromna večina Lonjercev še vedno vztrajno zahteva, naj nam mestna občina dodeli poljskega čuvaja, čigar služba je bila ukinjena jeseni 1943. leta. Ne gre tu za neko trmo, temveč za živo potrebo mnogih prebivalcev, katerih polje je zaradi pomanjkanja poljskega čuvaja izročeno na milost in nemilost številnim nepridipravom.

Mestna uprava nam morda poreče, da naše pridelke lahko zaščitijo že obstoječe varnostne sile in da zato nove niso potrebne. Vsi sicer vemo, da na Tržaškem imamo več vrst policistov — celo gozdno stražo — a se navzlic temu prečestokrat dogaja, da naše njive niso varne pred tatovi. To pa zato, ker vsi ti možje ne morejo dobro poznati niti kraja niti ljudi, kar pa je nujno potrebno za izvrševanje te vrste službe.

Zato ponovno prosimo občino, naj čimprej imenuje za Lonjer poljskega čuvaja, kakor so že pred leti vse podeželske občine poskrbele za čuvaje. Na to splošno potrebo opozarjamo tudi slovenske občinske svetovalec, saj smo jih volili za to, da branijo naše življenjske koristi.

REPNIČ

Zaradi zloma leve ključnice se je v soboto zvečer moral zateči v tržaško bolnico 35-letni domačin Ivan Blažina. Nezgodna se je pripetila na proseški postaji, kjer ga je pri raztovarjanju živine iz železniških vozov razjarjen bik sunil z glavo ter ga treščil v bližnjo ograje. V bolnici se bo mož moral zdraviti okrog 35 dni.

KROZEK MLADIH IZOBRAZENECV

vabi na sestanek, ki bo v petek, 22. t. m., ob 20.30 v Trstu, ul. Commerciale 5/I. Na sporedu je predavanje Draga Legiša:

ITALIJANSKA OBCINSKA ZAKONODAJA IN SLOVENSKE OBCINE NA TRŽASKEM

Vstop z vabilom.

»II. NATEČAJ IN RAZSTAVA VIN«

S sredstvi, ki jih je nudila Tržaška hranilnica, je Kmetijsko nadzorništvo v Trstu ob sodelovanju s Trgovinsko zbornico in Kmetijskim konzorcijem razpisalo »II. natečaj in razstavo vin, pridelanih na Tržaškem«. Za natečaj veljajo naslednja navodila:

1. Natečaja se lahko udeležijo vsi vinogradniki s Tržaškega. Vsakdo lahko tekmuje tudi z več vrstami vina. Kogar to zanima, naj do 28. februarja vloži prošnjo na Kmetijsko nadzorništvo v ulici Ghega 6.

2. Posebna komisija bo obiskala kleti proizvedev in bo od vseh vin izbrala 30 vzorcev, ki bodo razstavljeni na letošnjem Tržaškem velesejmu.

3. Poleg kakovosti vina bo komisija pri izbiri upoštevala tudi smotno vzdrževanje kleti in vinske posode. Poleg količine pridelka bo uvaževala tudi njegovo morebitno povečanje.

4. Lastniki izbranih vzorcev bodo morali staviti na razpolago komisiji določeno količino vina, ki se bo prodajalo na velesejmu. Za vstekleničenje in etiketiranje vina bo vsakdo pravočasno dobil natančna navodila. Stroški se poravnajo iz sredstev, ki jih nudi Trgovinska zbornica in Kmetijski konzorcij.

5. Razstavljen vina bo še ocenila višja komisija. Ta bo sestavila prednostno lestvico, in sicer na podlagi dobrote vina, količine pridelka in njegovega morebitnega povečanja. Komisija bo obenem upoštevala smotno vzdrževanje kleti in vinske posode ter umno kletarjenje. Dodeljene bodo naslednje nagrade:

1 prva nagrada	v znesku	30.000 lir;
2 drugi nagradi	po	25.000 lir;
3 tretje nagrade	po	20.000 lir;
5 četrtih nagrad	po	15.000 lir;
5 petih nagrad	po	10.000 lir;
7 šestih nagrad	po	5.000 lir.

Višja komisija bo lahko spremenila število in višino nagrad ter namesto denarja podelila vinogradnikom lahko tudi kolajne.

V nedeljo, 17. t. m., bo ob 16.30 v dvorani Prosvetnega doma na Opčinah

PRESERNOVA PROSLAVA

ki jo priredita P.D. »A. Čok« z Opčin in P.D. Opčine.

FURLANIJA-JULIJSKA KRAJINA IN SLOVENC

(Nadaljevanje s 3. strani)

Hrvatov. Pokojni De Gasperi je kot dober nacionalist hotel zagotoviti v bodoči avtonomni deželi Italijanom večino. Kakor je Južni Tirolski priključil Trentinsko in s tem izročil oblast Italijanom, tako je Julijski krajini nameraval priklopiti Furlanijo, da bi Slovenci in Hrvati postali v deželi manjšina. Dogodki so kasneje dokazali, da se je mož uštel, ker je velika večina Slovencev in Hrvatov prišla pod Jugoslavijo.

Ker je odpadel najvažnejši razlog za ustanovitev te avtonomne edinice, je razumljivo, da je danes njeno rojstvo težko in zapleteno. Bistvo vprašanja je v tem, kako vskladiti dve nasprotujoči si gospodarstvi: pomorstvo in industrijo ter poljedelstvo. Za nas Slovence bi bila taka samoupravna dežela s posebnim statutom le v toliko koristna, v kolikor bi bili v njej združeni vsi Slovenci naših krajev.

Dopisi iz Goriške

IZ DOBERDOBA

V ponedeljek preteklega tedna so pri nas otvorili novo delovišče, pri katerem bo zaposlenih 30 brezposelnih delavcev. Urejevali bodo ceste, posebno tisto pri doberdobskem jezeru, ki je v zelo slabem stanju. Ta pot je spomladi in poleti zelo važna, ker prihajajo k jezeru mnogi izletniki. Pri slovesni otvoritvi so bili navzoči tudi zastopniki pokrajinske uprave ter goriškega tehničnega urada.

Pred kratkim so bila na javni dražbi odana mizarska, vodovodna in podobna dela pri šeststanovanjski ljudski hiši v Doberdobu.

Mizarska dela je prevzelo podjetje Medeot iz Moše, vodovodne in druge naprave pa podjetje Braico iz Tržiča; zidarska dela pa doslej niso bila še dodeljena.

Predpreteklo nedeljo so naše fante obiskali mnogi cerkveni pevci iz Rupe in Števerjana, z njimi je bilo tudi precej Goričanov. Iz fantovskih grl je zadonela lepa slovenska pesem ter takoj ustvarila veselo in prijetno družabno razpoloženje. Medsebojni stiki med fanti iz raznih krajev so zdravi in posnemalnja vredni. Istega dne je doberdobski deklinski krožek priredil kulturni večer, posvečen goriškemu slavčku Simonu Gregorčiču. O največjem goriškem pesniku je spregovorila gospa Ljubka Šorli.

Za svoje predavanje je žela iskreno priznanje.

Gospe predavateljici je zastopnica deklinskega krožka in domačega cerkvenega zbora poklonila lep šopek cvetja.

Po predavanju je deklinski krožek troglasno zapel tri lepe narodne pesmi: »Najlepši čas«, »Slovensko deklica« in »Soča voda«. Petja je sledila recitacija »Soča«. Val navdušenja je zbudil zlasti nastop solista, ki je ob klavirski spremljavi prof. Fileja zapel Gregorčičevo pesem »Veseli pastir«. Za zaključek je še moški zbor ubrano zapel 4 umetne pesmi.

IZ DOLA IN JAMELJ

V Novem listu smo se že nešteto krat pritožili, da so naši naselki še vedno brez električne luči, čeprav stojijo ob glavni cesti med Trstom in Gorico. Doslej pa je ostal naš glas glas vpijočega v puščavi. Zastopnikom občine, ki so se zglasili pretekli teden na sedežu družbe Selveg zaradi motenj v električnem toku v Jamljah, je vodstvo izjavilo, da bo motnje po svojih izvedencih odstranilo. Obenem je poudarilo, da bodo pričeli izdelovati načrt za napeljavo električne luči v Dol in njegove naselke, brž ko bo doberdobska občina plačala družbi svoj dolg. Ker je pa ta precej velik, bi morala Selveg dovoliti, da ji občina dolg plačuje v obrokih. Družba pa naj nam vseeno takoj napelje elektriko.

Pravično bi tudi bilo, da bi prefektura pomagala preravnati doberdobski občini odplačati dolg s tem, da ji nakaže večjo podporo iz sklada za zimsko pomoč. Le tako bi naša dolina prišla v doglednem času do električne luči.

SOVODNJE

V petek, 1. t. m., je imel občinski svet drugo redno sejo. Svetovalci so med drugim odobrili občinski postržniški prispevek 6000 lir na mesec. Za popravo cest bo občina nabavila 500 kubičnih m gramoza.

Nato so svetovalci izvolili komisijo, ki bo reševala prizive proti odmeri občinskih davkov. Vanjo so bili izvoljeni: za Sovodnje Tomšič Peter, Florenin Franc, Pelicon Jožef, Devetak Ivan; za Peč Kovic Alojzij in Kosič Karel; za Vrh Juren Leopold in Devetak Bogomil; za Gabrje pa Pipan Jožef. Tri člane imenuje v komisijo prefektura.

Občinski svet je tudi odobril neke spremembe v gradbenem pravilniku.

Ob zaključku so svetovalci sprejeli resolucijo, v kateri zahtevajo ustanovitev Avtonomne dežele s posebnim statutom ter da se ohrani samostojnost slovenskega šolstva na Goriškem.

KRMIN

Krminski občinski svet je v preteklem tednu ra pravljaj o zahtevi prefektore, naj občina naloži trgovcem dodatno trošarino, da bi tako mogla plačati pokrajinski turistični zvezi predpisani prispevek. To bi morala občina narediti že pred dvema letoma. Svetovalec Nardin je odločno zavrnil zahtevo prefektore, češ da Krmin nima nobenih turističnih zanimivosti in da tudi nima tujskega prometa. Zaradi tega tudi ni dolžna finančno podpirati pokrajinske turistične ustanove. Občinski svet je naprosil župana, naj prikaže oblastvom v Gorici gospodarsko stanje občine in njenih občanov ter naj jih naprosi, da svojo zahtevo umaknejo.

Nato so svetovalci razpravljali o konzorciju za obrambo proti toči, ki ima sedež v Krminu. O tej zadevi je govoril zlasti svetovalec Benetti. Poudaril je, da so od konzorcija imeli veliko koristi vsi kmetje, posebno pa še vinogradniki in sadjarji. Očitno je, da se kmetje premalo zavedajo finančnih težkoč, v katerih se nahaja konzorcij. Premnogi namreč odbijajo plačevanje članarine, čeprav so med prvimi, ki zahtevajo pomoč, kadar njihovemu pridelku preti toča. Svetovalec je ostro ožigosal tudi agitacijo nekaterih zavarovalnih družb, ki širijo vesti o neučinkovitosti raketne obrambe proti toči. Konzorcij je na letošnjem občnem zboru z neizpodbitnimi številkami dokazal, da je kmetom s svojo obrambo preprečil večmilijonsko škodo. Nato je svetovalec omenil tudi brezbriznost nekaterih občin, zlasti Moše, Šlovenca in Števerjana, ki so popolnoma opustile sodelovanje s konzorcijem, tako da je bil ta primoran ukiniti delovanje v teh občinah.

Končno je občinski svet sklenil, da bo od pokrajinske uprave zahteval, naj skliče zborovanje vseh občin goriške pokrajine, v katerih že deluje obramba proti toči. Povabijo naj se tudi ostale občine, na katere naj konzorcij razširi svoje delovanje.

OPOZORILO OBRTRNIKOM

Kakor drugod po državi se bo tudi v Gorici ustanovila v okviru Trgovinske zbornice obrtniška zbornica.

Pravico do vpisa imajo obrtniki, ki delajo sami ali s svojimi družinskimi člani, pa tudi tisti, ki imajo po največ deset delavcev in deset vajencev.

Za vpis v novo ustanovo obrtnite se na Trgovinsko zbornico na vogalu ulice Morelli, kjer dobite vsa potrebna pojasnila.

V SPOMIN LOJZETA BRATUŽA

Dne 16. februarja poteče 20 let, odkar je goriške Slovence pretresla tragična mučeniška smrt mladega kulturnega delavca Lojzeta Bratuža.

Pokojnika je poznala, spoštovala in ljubila vsa Goriška, saj jo je vso prehodil od vasi do vasi. Bil je od Boga obdarovani pevovodja, poln ljubezni do prelepe slovenske pesmi. Znal pa je, kar je za našo ljudsko kulturo še mnogo važnejše, svojo ljubezen prenesti tudi v duše pevcev in občinstva. Pri njegovem poslanstvu sta ga podprla tudi njegova brata Jožko in Franček, ki sta bila z njim istega duha, zakoreninjenega v večni Resnici, Dobroti in Lepoti.

Ko je ta trojica ponižno in preprosto ter brez krika še hodila po naši ljubljeni rodni grudi, je bilo življenje na njej kljub krutemu fašizmu še lepo in veselo, ker smo tvorili vsi Slovenci, čeprav ločeni v stranke, vendar enotno narodno občestvo.

Mučenik Lojze Bratuž bo vsaj v dneih, ki bodo posvečeni njegovemu spominu, zopet združil vse Slovence v Italiji v narodno skupnost!

Potrebno je, da pri tem povemo, zakaj in kako je naš dragi Lojze postal narodni mučenik!

Vnebovpijoči zločin fašizma

Na sveti večer 1936. leta je Lojze Bratuž vodil petje pri polnočnici v Podgori. Dva dni zatem je po sv. maši skupina sedmih fašistov zgrabila Lojzeta in še štiri pevce ter jih odvedla na sedež podgorskega fašja. Tam so vsakega izmed njih z orožjem v roki prisilili, da je izpil velik kozarec umazanega olja, ki je bilo pomešano s strojnim. Na Bratužev organizem je to delovalo kot strup, da je kmaj prišel domov. Drugi dan je zaradi visoke vročine moral v posteljo. Ker se mu je zdravstveno stanje vedno bolj slabšalo, so ga po štirih dneh prepeljali v bolnico pri Rdeči hiši. Tu je začel umirati. Najstrašnejše je bilo, da je umiral več kot poldrugi mesec; strup mu je razkrajal jetra in zato ni bilo zanj rešitve.

Umrj je šele 16. februarja, na večer pred svojim rojstnim dnem. Vsa Goriška je bila v mislih pri njem zbrana ves čas njegove bolezni in trepetala za njegovo življenje.

Tudi kot mrlič je bil fašistom v napotje. Najprej so ga odnesli v bolniško mrtvašnico in ga zastražili. Zgodaj zjutraj, še preden se je zdanilo, so ga prepeljali v mrtvašnico na pokopališču in ga spet strogo zastražili. Nihče, razen najbližjih sorodnikov, ga ni smel pokropiti, čeprav se je desetisočglava množica zgrinjala okoli pokopališča. Pokopali so ga ob sedmih zjutraj skoraj na skrivaj.

Pri njegovem pogrebu so bili navzoči le njegovi najbližji sorodniki in nepregledno število policijskih sil.

Te suhe in gole podatke o bolezni in smrti Lojzeta Bratuža smo posneli po letošnjem koledarju Mohorjeve družbe.

Kar smo napisali, dovolj jasno priča, kako težko in kruto smo v fašistični dobi Slovenci živeli. Fašizem je tedaj hotel s svojim zločinom uničiti slovensko petje po naših vaseh. Nadarjeni pevovodja je moral umreti samo zato, ker je ljubil slovensko pesem, svoj jezik in svoj narod. Ko bomo v teh dneh nate mislili in zate molili, dragi Lojze, spomni se tudi Ti nas in prosi za svoj narod, da ga Stvarnik prerodi v duhu medsebojne ljubezni in vsestranske strpnosti.

Beneška Slovenija

IZ ČEDADA

Kljub zimskemu času je v mesecu januarju prekoračilo na prehodih, ki težijo k Čedadu, mejo 8688 oseb, in sicer 6024 Jugoslovancev ter 2602 Italijana. Najvažnejši prehod našega področja je seveda Stupica, skozi katerega je v prejšnjem mesecu šlo 3536 Jugoslovancev in 1550 Italijanov. Na svečnico je s kolesom prišel v Čedad tudi 58-letni Alojzij Šavli s hčerko. Ko se je ob treh popoldne odpravil domov v Idrsko pri Kobariidu, je iz nepojasnjenih razlogov telebnil s kolesa na cesto in se udaril v glavo do nezavesti. Priskočila mu je na pomoč hči in mimoidoči, ki so ga takoj prenesli v bolnico. Zdravniki so koj ugotovili, da mu ne bodo mogli rešiti življenja in so na željo hčerke dovolili, da se nemudoma prepelje domov z bolniškim vozom. Svojega doma pa žal ni več videl, ker je umrl na poti, kakih pet km pred mejo. Ker na prehodu niso dovolili prepeljati mrljica čez mejo, so ga morali zopet prenesti v bolniško mrtvašnico. Na željo domačih in po prizadevanju našega župana senatorja Pelizza je pa policijski obmejni komisariat dovolil, da so 5. februarja ubogega Šavlija prepeljali čez mejo. Naj pokojniku sveti večna luč in naj v miru počiva v domači zemlji!

Cesto iz Čedada na Staro goro so temeljito razširili in popravili. K stroškom so prispevali čedadski in prapujski občina, vlada in uprava starogorskega svetišča Matere božje. Sedaj gradijo še cesto od Barbijanov (na sredi med Prapotnom in Čedadom) do Čel, ki bo pozneje povezana s cesto Čedad-Stara gora.

Romarjem in izletnikom z Goriškega ne bo treba sedaj več skozi Čedad, ker bodo na Staro goro lahko šli po krajši in mnogo položnejši cesti.

V bližnji Faurjani (Torreano) so zaprli mladega Danila Cudicia (Hudiča). Pri nekem večernem plesu je namreč zgubil pamet, ker je njegova zaročenka plesala z drugim mladeničem, in je iz jeze zažgal sosedni hlev. Ognjegasci so le po dolgem trudu pozabili požar, fant pa si hladi prehuda jezo v čedadskih zaporih.

KLODIČ PRI LESAH

Pri Klodiču se je oglasila smrt in pobrala enega najbolj uglednih in spoštovanih možakov v občini Grmek g. Jožefa Zdravliča, brata vsem Slovincem dobro znanega misijonarja lazaristi, ki je lani umrl v Ljubljani v 91. letu starosti. Tudi rajni Jožef je dočkal visoko starost 87 let. Slovel je po vsej okolici kot pošten kmet, gostilničar in obrtnik. Kot zaveden Slovenec je moral za časa fašizma mnogo prestati; morda še več gorja pa so mu povzročili novi fašisti po vojni. Kako je bil pokojnik spoštovan, smo videli na dan pogreba, ko ga je spremljala nazadnji poti od Klodičev do farne cerkve na Lesah nepregledna množica.

Številni in ugledni Zdravličevi družini izrekamo iskreno sožalje, plemenitemu pokojniku pa naj da dobri Stvarnik večni mir in pokoj, ki si ga je gotovo zaslužil s poštenim in temeljitim krščanskim življenjem.

SAVODNJA

V občini Savodnja gradijo več cest za vasice pod Matajurjem, med drugimi tudi pot

v vas Matajur, ki je najvišje naselje v Beneški Sloveniji. Pred nedavnim je ministrstvo za javna dela nakazalo za nadaljnjo gradnjo teh cest še štiri milijone lir, iz sklada za zimsko pomoč pa so določili še en milijon.

(Kmalu bomo prišli do tega, da bomo mogli z avtom do Matajurja.

IZ SV. PETRA SLOVENOV

Konec novembra je bilo v Rimu zborovanje predstavnikov 3000 gorskih občin, v katerih živi okoli 8 milijonov prebivalcev. Njihovo življenje je povsod bedno in težko, podobno onemu v Beneški Sloveniji. Zato hribovci povsod zapuščajo svoje domove in bežijo v mesta in v inozemstvo. Tudi zakoni o izboljšanju hribovskega sveta ne morejo držati ljudi pred begom v mesto ali v tujino; saj je državna pomoč prepičela, prepočasna in tudi premalo načrtna.

Vlada pravi, da je za izboljšanje hribovskega sveta potrosila že 200 milijard. To drži, toda če pomislimo, da spada ta svet kar k 3000 občinam, odpade na vsako sorazmerno premala pomoč, da bi se mogel nerodovitni svet znatno izboljšati. Minister Medici, je na zborovanju izjavil, da ni treba izdajati novih zakonov za bonifikacijo hribovskih krajev, pač pa da je nujno potrebno poiskati nove in večje sklade za izvedbo izboljševalnih načrtov. In prav ima! Najprej je treba poskrbeti za občine, ki so že uradno priznane kot hribovske, in šele nato za ostale.

Predsednik republike Gronchi je že z odlokom št. 1348 z dne 27. julija 1955 vključil zahodno in vzhodno Beneško Slovenijo med hribovske kraje.

Sedaj je le potrebno, da se čimprej uporabi 2 milijardi, ki sta bili baje že določeni za gospodarski dvig naše deželice.

Bred 100 leti

3

R. B.

Ko je Bachova policija preplašila z bradami in tulci mirne državljane, je z novimi uredbami skušala zadušiti tudi slovensko kulturno življenje. Začela je preganjati narodne buditelje in uničevati njih kulturno delo.

Zastava in nevarni zemlevid

Posebno želo je naperila ljubljanska policija na ukaz z Dunaja proti voditelju Petru Kozlerju (1824-1879). Ta mož, ki je bil potomec nemške rodovine, se je že leta osemindesetega potegoval za združitev vseh Slovencev, tudi beneških in ogrskih v enotno, veliko »zedinjeno Slovenijo«. To je bila ena izmed točk maksimalnega slovenskega programa leta 1848, ki sta ga prav Kozler in koroški duhovnik Matija Majar Ziljski imela najbolj jasno pred očmi.

Kozler in Anton Globočnik, član dunajskega slovenskega kulturno političnega društva »Slovenija«, sta tisto leto predlagala tudi slovensko narodno tribarvno. Iz kranjskega deželnega grba sta izbrala belo, modro in rdečo barvo in jih nasvetovala za slovensko zastavo. Zoper ta znak slovenske skupnosti so dvignili Nemci velik hrup. Zahtevali so, naj ostane še za naprej v veljavi stara zastava kranjskih deželnih stanov, ki je bila rumeno-modro-rdeča.

Borba za barve v zastavi je trajala do jeseni leta 1848, ko je izšel ministrski odlok, kateri je končno rešil vprašanje tako, kot so takrat zahtevali Slovenci, Ministrska pisarna je sklenila, »ustreči želji — čeprav ne splošni, toda prav gotovo želji velike večine v vsej kranjski deželi in še posebej narodne garde — da se sme posluževati starih deželnih barv (bele, modre, rdeče), ne pa stanovskih kot narodnih barv, v korist javnega reda in mira«. Besede »deželnih barv« sov izvirnem pismu celo podčrtane.

Dunajska vlada je pred malo več kot sto leti dovolila slovenske barve, ker se je še bala odpora tlačnih narodov, ki so si v tem letu izvojevali nekaj ustavnih pravic.

Ljubljanski nemčurji so kar pihali od jeze, ker niso zmagali. Tem bolj navdušeni so pa bili Slovenci. Ljubljanska narodna straža je dogodek proslavila z baklado, to je z večerno povorko z gorečimi bakljami in godbo po mestu.

Zastava je kot vidna pridobitev iz burnih let ostala do danes. Niti Bachov absolutizem, ki je prav pred sto leti dosegel svoj višek, si ni upal dotakniti se zastave. Pač pa so si na policiji dobro zapomnili Kozlerja in njegove tovariše. Plačali so mu, ko je izdelal prvi »zemljevid Slovenske dežele in

pokrajina«. Kozler je hotel domačinom pokazati število in zemljepisno razširjenost slovenskega naroda. Toda tudi tako literarno-znanstveno delo je bilo za notranjega ministra doktorja Aleksandra Bacha znak preklucije in revolucije »proti tronu in oltarju«. Zato so Kozlerja tirali kar pred vojno sodišče. Obtožili so ga veleizdaje, ker da že ime zemljevida pomeni nevarnost in rušenje države. Avtorju so očitali predrznost in veleizdajo, češ da »slovenske dežele« ne obstajajo v številu avstrijskih kronovin; že samo njih naštevanje hujska zoper obstoječi red in državo. Ljubljanska policija je še modro pristavila, da hočejo Slovenci z naročili zemljevida pregledati, kako številne so njihove vrste. Možu je preti huda kazen. Vendar je preudarnost sodnikov zmagala; težko je dokazati, so izjavili, da je hotel Kozler zrušiti državo že s tem, da je narisal, kod v Avstriji žive Slovenci.

Zemljevid so pa prepovedali in 422 že izdelanih izvodov zaplenili in odnesli na policijsko kaščo. Avstrija in Bach so se oddahnili, ko je bila ta strašna nevarnost zadušena.

Toda tisti papirji tiskani na kamnu, so imeli žilavo življenje. Ko je bila leta 1861. razveljavljena ustava, je moral vojni minister vrniti lastnikom 318 še ohranjenih izvodov tega prvega slovenskega zemljevida. Kozler je ploščo svojega zemljevida poslal v dar »Slovenski Matici«.

(Nadaljevanje prihodnjic)

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

Naš odnos do slovenske kulture

Nekatere bolj žalostne kot vesele izkušnje zadnje ga časa so me pripravile do tega, da sem začel razmišljati o našem odnosu do slovenske, do naše kulture.

Slovinci se radi hvalimo, kako kulturni narod smo, in to navadno utemeljujemo s tem, da znamo vsi brati in pisati. Tista dva ali tri odstotka, kolikor jih manjka, da bi bili res vsi pismeni, kaj radi pozabljam. Sicer res ne vem, kje so se zadnji čas vzeli ti trije odstotki v uradnih statistikah, ko so prej vedno navajali o naši pismenosti lepo okroglo 100%. Pa naj že bo, kakor hoče, bolje da ne govorimo o njih. Tudi 97% je lepa stvar in nam daje do neke mere res pravico, da se uvrščamo med kulturne narode. Ne smeli bi pa b ti edini dokaz naše kulturnosti. Kultura narodov se meri tudi še po čem drugem in ne samo po statistiki o pismenosti. Kulture ne ustvarjajo samo pisatelji šolskih knjig, umetniki, pisatelji in znanstveniki, temveč jo dokazuje in kaže tudi ves narod s svojo ljubeznijo do kulturnih stvaritev in s svojim spoštovanjem do tistih, ki mu ustvarjajo lastno narodno omiko.

V tem pogledu pa Slovenci komaj zaslužimo, da bi se lahko imenovali kulturni narod. Z žalostjo mora človek vedno spet ugotoviti, kako je povprečni Slovenec skoro brezbrizen do slovenske kulture. To velja prav posebno še za nas na Tržaškem in Goriškem. Ljudje, ki se smatrajo sami za narodno zavodne in se celo udeležujejo v slovenskih organizacijah te ali one barve ter imajo tudi mnogokrat na jeziku slovensko kulturo, nimajo v resnici nikakega čuta zanjo. Vse kulturno ustvarjanje se jim zdi nekak luksuz nekaterih »tipov«, ki se jim ljubi za pravljati čas s takimi stvarmi. Naše slikarje, pisatelje in druge kulturne ustvarjalce smatrajo za čudeže in za neresne, naivne tipe, ki ne poznajo življenja, ker če bi ga poznali, bi morali pač vedeti, da njihovo početje nima pravega pomena in da si z njimi ne bodo pridobili bogastva. Bogastvo in politična veljava sta namreč edini stvari, ki za take ljudi kaj štejeta in po katerih merijo človekov ugled in vrednost. Ker pa umetniki in drugi kulturno ustvarjalni ljudje navadno nimajo niti enega niti drugega (ker največkrat bogastvu in politični veljavi al oblasti tudi ne pripisujejo take važnosti kakor drugi ljudje), jih ne jemljejo resno in jih ne cenijo.

POSLEDICE FASIZMA

Pri tem doživljamo celo čuden pojav, da mnogi sicer vidijo v Prešernu, Gregorčiču, Cankarju ali Jakopiču umetnike, ki so veliko storili za slovenski narod, in tudi radi priznavajo njihove zasluge ter se udeležujejo raznih proslav v njihovo čast, živim umetnikom pa odrekajo spoštovanje in veljavo, kakor da mora biti slovenski umetnik res že pokopan. Preden zasluži priznanje.

Težko je pa reči, kak odnos imajo do slovenske kulture naši preprosti ljudje. Pomanjkanje izobrazbe je krivo, da je ne poznajo v celoti in ne vedo za njene vrednote. Zato jo morda omalovažujejo. Mnogi tudi nimajo sredstev, da bi kupovali slovenske knjige, si naročali slovenske liste in revije ali kupovali dela slovenskih umetnikov. Starejši, ki so hodili pod fašizmom samo v italijanske šole, niso nikoli dobili nobene zaokrožene, organske predstave o slovenski kulturi. Zanje — ali vsaj za mnoge med njimi — je ta pojem nekaj nedoločenega. Če že poznajo kaka imena, n. pr. Prešerna ali Gregorčiča, jim ni jasna prava zveza med njimi ali med različnimi dogodki slovenske zgodovine, medtem ko so dobili v šoli vsaj približno, grobo predstavo o italijanski kulturi. Tako mnogokrat slovensko omiko podcenjujejo, italijansko pa precejšnje, v obeh pa vidijo samo nekaj privesek nacionalizma, ne pa resničnih kulturnih vrednot; čut zanje jim je zaradi potujčevanja, ki so mu bili izpostavljeni, okrnjen.

Toda medtem ko so te stvari pri preprostih ljudeh še kolikor toliko razumljive, jih je težje spregledati in oprostiti tako imenovanim izobražencem. Vsak dan imamo priložnost govoriti z ljudmi, ki se smatrajo za izobražence in igrajo pogosto tudi pomembno vlogo v javnem življenju, pa ne obvladajo pravilne slovenščine. Ne obvladajo je zato, ker premalo berejo. Po slovenskih knjigah in revijah ali listih pa ne segajo zaradi tega, ker omalovažujejo slovensko kulturo in se jim ne zdi potrebno, da bi se z njo seznanjali in zasledovali njeno rast ter jo morda celo podpirali. Vsa njihova narodna zaved-

nost je samo politična, ni pa v njih nikake slovenske kulturne zavesti. Zato se dogaja, da z omalovaževanjem in celo s prezirom sodijo o vsakršni slovenski kulturni ustvarjalnosti, posebno še o naši kulturni ustvarjalnosti na Tržaškem, in se jim zdi škoda, da bi potrošili kdaj pa kdaj kakih sto lir zanjo, medtem ko se jim ne zdi prav nič žal izmetati neprimerno več denarja za razne tuje ilustrirane tednike, kriminalne romane in drugo. Ker je njihova osebna kultura pičila in omejena, tudi ne morejo pravilno razumeti in dojeti pomena kulturnega ustvarjanja naših umetnikov in pisateljev.

ZAKAJ NI V TRSTU STALNE REVJE?

Nekatere pri tem zapadajo v drugo skrajnost, da namreč pretiravajo njihov pomen. Ker nimajo prave predstave o slovenski kulturi in ker je zato ne ljubijo, jim postane tisto, kar bi morali pravilno vrednotiti le v njenem okviru, nekaj absolutnega in edinstvenega. Tako zapadajo v čisto provincialnost Vsakršno slovensko kulturno ustvarjanje ima zanje pomen le, če je v prvi vrsti »tržaško«, kakor da gre za to, da se ustvari tukaj na Tržaškem neka posebna, »tržaška« slovenska kultura, kar je seveda u-

pija. Pri tem jim nujno zmanjka pravega kulturnega kriterija.

Brezbriznost in otopelost za slovensko kulturno ustvarjanje pa se še posebno jasno kaže pri mnogih ljudeh, ki jih prištevamo k slovenski meščanski plasti na Tržaškem in Goriškem. Pri »mnogih« pravim, ker so tudi častne izjeme. A večina se niti ne zmeni za take dogodke, kot so razstave tukajšnjih slovenskih umetnikov in podobno. Še vse slovenske revije na Tržaškem so morale prenehati prav zaradi brezbriznosti in kulturne toposti tistih, ki bi jih bili lahko kupovali in ki bi jih morali brati, že zaradi tega, da bi izboljšali svojo lastno osebno izobrazbo in se povzpeli tudi v tem pogledu nad nizko povprečje. Iz istega razloga tudi še danes nimamo na Tržaškem prave slovenske knjižne založbe. Vso te pol milijona ali milijon lir se zdijo v tej zvezi naravnost fantastične, medtem ko predstavljajo malenkost, kadar gre za nakup novih avtomobilov in kaj drugega, kar mora imeti vsaka »boljša« meščanska družina na Tržaškem.

Tako pomanjkanje ljubezni do slovenske kulture in taka brezbriznost do nje je edino, kar vzbuja v človeku strah za usodo tukajšnje slovenske manjšine in vsega slovenskega naroda. Če ne bomo imeli ljudi, ki bodo resnično in nesebično ljubili slovenstvo in zlasti slovensko kulturo, nam zares grozi narodna smrt, zakaj edino kultura je bila tista, ki nas je doslej reševala in nas delala odporne proti vsem poskusom potujčevanja.

M. Š.

Klic na pomoč madžarskim pisateljem

Skupina madžarskih pisateljev, ki se jim je po oktrobrskem uporu in sovjetski intervenciji posrečilo pobegniti v sosedne države, je objavila poziv vsem pisateljem sveta, naj protestirajo proti aretacijam pisateljev na Madžarskem. V pozivu je rečeno, da je bilo doslej zaprtih že dvajset pisateljev, pričakovati pa je treba še nove aretacije. Kadarjeva vlada pripravlja proti njim procese in, kot daje razumeti poziv begunskih pisateljev, niso izključene niti smrtno obsodbe. Med podpisniki poziva je tudi Stalinov nagradjen pesnik Tomas Aczel, ki je pobegnil v Jugoslavijo.

Med zaprtimi so tajnik pisateljskega društva Zoltan Molnar, novelist Gyula Fékete, dramatik Jozsef Galy, romanopisec Andras Sandor in pesnik Istvan Eorsi. Ta se je posebno zameril, ker je dajal preveč odkrite in odločne odgovore sovjetskim pisate-

ljem, ki so prispeli v Budimpešto, da bi delili nauke svojim madžarskim tovarišem. Istočasno sta bila zaprta tudi romanopisec Tibor Déri in novelist Istvan Orkény. Oba je tajna policija dolgo zasliševala, a končno so ju izpustili, vendar so jima povedali, da se bosta morala zagovarjati pred sodiščem zaradi vloge, ki sta jo igrala v pripravljanju ljudstva na upor. Ob razpadu pisateljskega društva so pa zaprli še razne druge pisatelje, med njimi so znani dramatik Gyula Hay, star komunist, novelist in pisatelj filmskih scenarijev Tibor Tardos in pesnik Zoltan Zelle. Tudi ta dva sta bila komunisti.

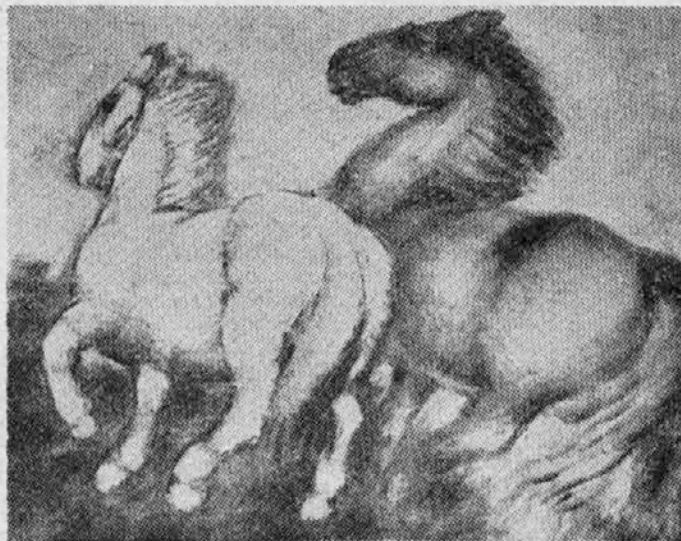
Izmed 25 članov odbora pisateljskega društva se je dal doslej le en sam prestrašiti. To je pesnik rudar Jozsef Kodor. Svoje vdanostne izjave Kadarjevemu režimu je skušal opravičiti pred tovariši v pisateljskem društvu s tem, da bi »rad živel v miru«.

V. Š.

Letošnji Prešernovi nagrajenci

Prejšnji teden je član Izvršnega sveta LR Slovenije Tone Fajfar razdelil letošnje Prešernove nagrade, ki so, ko znano, najvišje nagrade republike Slovenije za umetnost in humanistične vede. Dobili so jih: Cene Vipotnik za pesniško zbirko »Drevo na samem«, Gabrijel Stupica za sliko »Dekle z igračkami« in »Avtoportret z otrokom«, dr. Bratko Kreft za režijo Shakespearjeve drame »Henrik IV.«, Igor Ozim za koncertno delo v preteklem letu, Slovenski oktet za svoje koncertne nastope v preteklem letu in France Bezlaj za knjigo »Slovenska vodna imena«.

FRANCE KRALJ
»KONJA«

KULTURNE VESTI

Pred kratkim je prispel na obisk v Evropo hrvaški kipar Ivan Meštrovič. Obiskal je tudi Milan, kjer ima prijatelje. Meštrovič je ameriški državljan in poučuje umetnost na majhnem vseučilišču v mestecu Nôtre Dame v Indiani.

***

Mladi arheolog Stane Gabrovec, znan doslej pred vsem po svojih razpravah o staroslovenskih grobiščih, n. pr. na Bledu, bo izdal v kratkem knjigo »Prazgodovina Dolenjske in Bele Krajine«. Založil jo je muzej v Novem mestu. Državna založba Slovenije pa bo izdala novo knjigo dr. Josipa Mala »Stara Ljubljana in njeni ljudje«. Knjiga bo boga to ilustrirana.

KONCERT UMETNIKA G. DEVETAKA

Slovenski pianist Gabrijel Devetak je priredil v nedeljo v krožku »Zignago« v Villanovi pri Portogruaru klavirski koncert, ki je ob številni udeležbi glasbeno nadarjenega občinstva odlično uspel. Koncert je bil na veleposestvu grofa Marzotta. Bil je prvi koncert v novi dvorani. Udeležili sta se ga tudi soproga grofa Marzotta in znana lirična pevka Gilda Della Rizza. Vsa kritika v italijanskem časopisju poudarja izredno umetniško višino našega pianista.

***

V gledališki skupini Vittoria Gassmana, ki je gostoval v milanskem gledališču Lirico s Shakespearjevim »Otelom«, je igral tudi Slovenec Andrej Blažič. Lani je nastopal v skupini Alide Valli.

GOSPODARSTVO

ZBOLJŠAMO REJO KOKOŠI

Ko smo odstranili iz domače kokoške družine vse slabe jajčarice in obdržali le dobre nesnice, (glej članek v Novem listu z dne 7. II. 1957), bo naša prva skrb, da si zredimo nov naraščaj, ki mora imeti vse lastnosti dobrih jajčaric. Najprimernejši čas za valjenje je med februarjem in majem. V mesecima februarju in marcu valimo jajca težkih pasem, v ostalih dveh mesecih pa ona lahkih kokoških pasem. Težke pasme potrebujejo za telesni razvoj približno 7 mesecev, medtem ko lahke le 5 do 6, to se pravi, da bo rhode-islandka znesla prvo jajce, ko bo imela 7 mesecev, medtem ko bo livornska to storila že pri 6. ali celo 5. mesecu. Oktober je najboljši mesec za začetek nesnosti. Jarkica, ki začne z nesnostjo oktobra, bo gotovo dobra nesnica, če so ji zagotovljeni vsi pogoji pravilne reje. Kokoši, ki začnejo z nesnostjo že v poznem poletju, znesejo le nekaj jajc in se potem začnejo delno goliti. S ponovno nesnostjo začnejo decembra ali januarja in zato jih ne moremo prišteti k donosnim kokošim; saj so te pustile na cedilu ravno v mesecih, ko cena jajcem znatno raste.

Koklje nimaš vedno pri rokah, posebno ne v zgodnjih pomladanskih mesecih, medtem ko jih je v poletnem času na pretek. Marsikdo si pomaga s puro, ki prav dobro vali, a je slaba mati. Ko prideš do koklje, se moraš najprej prepričati, ali bo voljna valiti. Stare kokoši so bolj zanesljive kot mlade. Pustimo jo nekaj dni v gnezdu, ne da bi ji nasadili jajca.

Ker je zelo verjetno, da ima mrčes (uši), je potrebno, da ji potrosimo med perje, perutni, na glavo in okrog zadka rumen prah zoper mrčes ali v manjši količini diditi (DDT) v prahu. Mrčes namreč ne sme nadlegovati koklje med valjenjem. Gnezdo naj bo po možnosti v kakšnem kotu. Lesen obod brez dna (30 x 30 x 30 cm) napolni s senom in gnezdo je gotovo. Tudi gnezdo potrosi s prahom zoper mrčes. Da ne bodo koklje nadlegovale druge živali, prisloni na steno ploha, tako da bo žival v poltemi.

Sedaj pa pride najvažnejše: valilna jajca. Če hočeš imeti dobre jajčarice, daj valiti le jajca dobrih nesnic, parjenih z najboljšimi petelini. Te pa dobiš le pri zanesljivih rejcih, ki z zaklopnimi gnezdi po načrtu odbirajo le dobre nesnice. Ne glej na ceno, ampak na kvaliteto!

Jajce za valjenje mora biti čisto, imeti gladko lupino, ne sme biti niti premajhno niti preveliko in ne sme imeti nobenih abnormalnih znakov. Koklja naj pokrije s telesom vsa jajca! Ne podklada j ji torej preveč. Kokoši podsadi po velikosti 10 do 14 jajc. Ta položi lepo v gnezdo in pusti, da koklja sama leže nanje. Glej, da koklja vsaj enkrat na dan zapusti gnezdo. To je potrebno, da se žival nakrmi, otrebi ter da se valilna jajca prezračijo. Ker vestne koklje n očajo zapustiti ležišča, jih moramo sami dvigniti iz gnezda in položiti na tla. Koklja ne sme v gnezdo, dokler se ni otrebila. Sicer bo iz nemarnosti to opravila v samem gnezdu ter s tem jajca pomazala, kar brez dvoma le ovira uspešno valjenje. Kokljo krmi z zrna-

to krmo. Žival mora imeti vedno na razpolago vode in po možnosti tudi nekaj peska ali podobnega, da se okoplje v prahu.

Na 8. dan pregled jajca. Neoplojena odstrani! To napravi tako, da v temi osvetliš jajce z navadno električno žepno svetilko. Jajce drži med palcem in kazalcem leve roke in nato pod njim posveti. Če je svetlo in prozorno, pomeni, da ni oplojeno in da iz njega ne bo piščeta. Tako jajce ne zavrži, ker se da še prav dobro uporabiti v gospodinjstvu. Če je pa v osvetljenem jajcu viden nekakšen pajek, to je zarodek s krvnimi žilicami, vedi, da se bo rodilo pišče, le če bo valjenje seveda v redu.

Med 20. in 21. dnevom se piščeta zvalijo. Odstranjujemo previdno, in to od časa do časa, iz gnezda vse lupine, ki bi bile v napotje valečim se piščetom. Po 22. dnevu ne čakaj več na neizvaljena piščeta. Nikomur ne priporočam, da bi pomagal piščetom iz lupine.

Ko so piščeta popolnoma suha, jih vzamemo iz gnezda skupno s kokljo, zatem gnezdo očistimo, piščetom prožimo nekaj suhe krmilne moke ter jih prepustimo v varstvo koklji, ki naj pa prve dneve ostane v zaprtem prostoru, odeljena od drugih živali.

O zreji piščet samih pa prihodnjič nekaj nasvetov.

J. G.

Sportni pregled

LETOSNJA NOGOMETNA SEZONA JE ZELO POMEMBNA

Vsi nogometaši se že zdaj vestno pripravljajo na tekme za svetovno prvenstvo, ki bo prihodnje leto na Švedskem. V letošnji sezoni bo precej mednarodnih tekem. Ker so na sporedu tudi izločevalna srečanja (nekaj tekem so že odigrali) bodo finalisti znani že pred koncem leta. Trenutno so brez skrbi le Nemci, ki so svetovni prvaki, in Švedi, prireditelji srečanj za svetovno prvenstvo. Med ostalimi državnimi reprezentancami pa se bodo bile ostre borbe za 14 mest finalnega turnirja. Jugoslavija se bo pomerila z dvema žilavima nasprotnikoma — Romunijo in Grčijo. V evropski coni je devet skupin. Za vstop v finale pridejo verjetno v poštevede države: SZ, Anglija, Češka, Avstrija, Italija, Španija, Jugoslavija in Madžarska. Južno Ameriko bodo najbr zastopale Argentina, Brazilija in Urugvaj. Za Severno in Srednjo Ameriko je na razpolago eno mesto, ki ga bosta zasedli Mehika ali ZDA. Azijska cona je zelo zagonetna, ker tu ni posebnega zanimanja za »sestanek« nogometne elite. Največ možnosti za uspeh imajo Turčija, Izrael in Indonezija.

Poleg tekem za pokal prvakov, se letos v Spaniji vneto pripravljajo na mladinski turnir FIFA. Za tekme se je prijavilo 16 državnih mladinskih reprezentanc in domačini najresneje mislijo na zmago.

Honved je visoko poražen (2:6 proti mešani ekipi Botafoga in Flamengo) zaključil svoje »klavrno« gostovanje v Braziliji in se namerava vrniti na Dunaj. V avstrijski prestolnici se bodo nogometaši odločili, ali se vrnejo v domovino, ali ostanejo v zahodni Evropi. Madžarska državna reprezentanca bo sredi leta odšla v Južno Ameriko, kjer se bo srečala s tamkajšnjimi najboljšimi moštvi.

DRŽAVNA PRVENSTVA V SMUČANJU

V preteklem tednu je bilo več tekem za razna državna prvenstva. V Avstriji si je Toni Sailer zagotovil vsa prvenstva v alpskih disciplinah. Med

HOČEŠ REDITI ENO ŽIVINO VEČ?

Izmed vseh temeljnih kmetijskih panog se pri nas še najbolj izplača živinoreja. Živina ima še kolikor toliko zadovoljive cene. Kaj bi bilo vredno, če bi mogli rediti eno živinčce več! To je mogoče samo, če bomo na senoženih pridelali več krme. To pa bo dala senožen, če jo bomo sedaj očistili kamenja in grmovja, jo zatem z ostro brano prevlekli in z nje odstranili ves mah, nato pa pognojili predvsem s Thomasovo žlindro. Na vsakih 100 m² je raztrosimo 8 do 10 kg z 18 do 20% fosforove kisline. To gnojilo je prikladno za vse senožeti, le dovolj zgodaj mora biti raztroseno, ker potrebuje več časa, da razpade in sprosti svojo gnojilno moč.

Če raste na senožeti mah, je to znak, da so tla kisla in za take senožeti je prikladna samo Thomasova žlindra, ki s svojim apnom razkisa zemljo. Za taka tla superfosfat sploh ni na mestu, ker kislobo tal še poveča.

Kdor bo senožeti gnojil, ne bo samo pridelal več krme, marveč bo ta tudi boljša, bolj tečna. Zaradi gnojenja se namreč na senožeti razvijejo razne deteljice in druge sočivne krmne rastline, ki vsebujejo več beljakovin kot navadne trave in so ravno zaradi tega dragocene za krmo.

Pa tudi deteljšč ne smemo pozabiti! Prevleci jih z ostro brano in ji pognoji s Thomasovo žlindro ali superfosfatom in nato še s kalijevo soljo.

ženskami sta se odlikovali Hofherrjeva (smuk in veleslalom) in Blattlova (slalom). V Franciji je Vuarinet zmagal tako v slalomu kot v veleslalomu. Bozon pa je prvi došel v smuku. Med ženskami sta bili uspešni Leducc in Thelinge. V Švici je stari Schneider osvojil prvenstvo v slalomu. V smuku je zmagal Bläsi, v veleslalomu pa Staub. Med ženskami so zmagale Gertach (smuk), Waser (slalom) in Daen-

PRIZOR S TEKME AVSTRIJA — FRANCIJA

zer (veleslalom). Tekme za letošnje jugoslovansko prvenstvo v alpskih disciplinah so bile na odličnih stezah Jahorine. Znani mojster veleslaloma Janko Štefe je kljub hudi konkurenci zaslužno zmagal tako v slalomu kot v veleslalomu. Tržičanu pa je v smuku ušla še tretja zmaga, kajti prvo mesto je osvojil mladi Pogačnik. Premočni Slavici Zupančičevi so pripadle vse tri kolajne in bila je pravzaprav brez konkurence. V Kranjski gori je bilo tudi mednarodno tekmovanje novinarjev. Prvenstvo sta osvojila Nizozemec Bloon in Poljakinja Proguljska. V nedeljo so zaključili v Cortini d'Ampezzo tekme za italijansko smuško prvenstvo. Bile so se ostre borbe, v katerih so zmagali Milianti (slalom), Burrini (veleslalom), David (smuk), Steiner (tek na 15 km), Zanolli (tek na 30 km), Perin (skoki in nordijska kombinacija). Med ženskami so postale državne prvakinja: Schenone (slalom in smuk), Marchelli (veleslalom), Astegiano (tek na 10 km). V štafetah so osvojili prvo mesto Fiamme d'Oro (moški) ter Zahodne Alpe (ženske).

3

Za
naše
naiml
aše
N
a
d
i
v
j
e
m
z
a
p
a
d
u

SREDI NOČI JE ZVITOREPEC ZDRAMIL TRDONJO IZ NAJTRDNEJŠEGA SNA... HEJ, ZBUDI SE!! SLIŠIŠ??!! VSTANI!!

KDO ME... KAJ PA JE??! PSSST! NIČ NE SPRAŠUJ, ČE TI JE KAJ DO ŽIVLJENJA! SLEDI MI!!

PO PRSTIH STA SE ODPLAZILA MIMO SPEČEGA NEZNANCA...

...SKOČILA V SEDLI IN ODDIRJALA... UH, SREČO IMAVA DA TAKO TRDNO SPI NAJBRŽ JE SPIL SE VEČ ŽGANJA, KOT SVA GA MIDVA.

KO STA PRISPELA NA PLANO, JE TRDONJA USTAVIL KONJA... ZDAJ SVA NA VARNEM. POVEJ MI, ČEMU TA KOMEDIJA??! PRAV! NA, OGLEJ SI TOLE!

ČRNI KAVBOJ? TO JE ON!! KJE SI DOBIL TA PLAKAT??! ONEMU ČRNUHU JE PADEL IZ ŽEPA. GOTOVO NAJU JE NAME-RAVAL OROPATI IN POBITI! BEŽIVA, DOBREGA KONJA IMA!

MEDEM SE JE ČRNI KAVBOJ ZBUDIL. OJZOJ, MOJA GLAVA! RAZNESLO MI JO BO!... VISKIJA NE POIZKUSIM NIKOLI VEČ! BRRR... SE ZDAJ ME...

...K-K-KJE STA PA TRDONJA IN ČRNUH??! SAJ SMO BILI VENDAR SKUPAJ

HEJ, TRDONJA!! HALOOO!! KJE SI, STARI ŠALTIVEC??!

IN TOLE??!...TO VENDAR NI MOJA OBLEKA! KAKŠEN CIRKUS JE TO?! NO JIMA ŽE POKAZEM! PREOBLEKLA STA ME. ZDAJ SE MI DA IZZA SKALE REŽIJA! TA ŠALA SE MI NE ZDI RAVNO POSREČFNA!

KO SE LE NIHČE NI POZAVIL JE PREISKAL SLEDOVE... ODJEZDILA STA NE PREOSTANE MI DRUGEGA KO DA JIMA SLEDIM V SREČI STA MI PUSTILA NAŠ BOJŠČEGA KONJA...

KMALU NATO JE ČRNI SEZDEC NA ČRNEM KONJU DRVEL KOT VIHAR PO SOTESKI...

Dolga je bila pot...

»Si sedaj na pravi?« je Andra tiho vprašala. Čutila je, kako ji srce hitreje bije. »Da, zdaj vem. Zadnje čase so mi poslali razne vablјive ponudbe. Vse sem odbil. Ostal bom tukaj. Nekega dne bom morda ravnatelj, sedaj sem pa zdravnik Ravlin, ki opravlja samo svojo dolžnost. Dolga je bila pot... Zdaj sem pa na novem začetku.« Andra je povsila glavo. Niti enkrat ni v teh besedah zaslišala prizvoka o njuni prejšnji ljubezni. Pa tudi ona je čudoma ugotovila, da je to ni preveč presunilo. Tudi njena ljubezen je torej minila. Nič se ni žalostila. Ves popoldan sta prebila skupaj. Pripovedovala sta si o dogodkih, ki sta jih preživela, odkar se nista videla.

***

Andra je bila spet nekaj tednov doma. Že večkrat se je namnila obiskati profesorja Gravino, a vedno ji je upadel pogum. Nekega dne se je pa le odjunačila in ga je poklicala po telefonu. Profesor Gravina ni nič skrival iznenadenja in jo je povabil, naj ga zvečer obiše.

Sprejel jo je v delovni sobi, v prav tisti, kjer sta imela pred dolgim časom oni usodni pogovor. Srečko je neprisiljeno govoril; pripovedoval ji je o mnogih malenkostih, ki so se pripetile med Andrino odsotnostjo. Šele pozneje ko sta sedela pri mizi, jo je vprašal: »Ali ste kaj slišali o težki operaciji, ki se je posrečila našemu tovarišu Ravlinu?« »Da«, je Andra odvrnila s trudnim glasom. »Bila sem pri njem in sem o stvari z njim govorila.« »Ah«, se je začudil profesor in jo z dolgim pogledom ošinil. »Kako mu je?« »Dobro in je prav zadovoljen. Več pa od življenja ne moremo pričakovati.« Srečko je zamišljeno strmel predse. »Takrat, ko je bil še pri nas, bi mu kaj takega ne pripisal. Čudno je tudi to, da je prav on operiral Majo.« »Kako to?« je vprašala Andra. Bežen usmev je spreletel zdravnikovo lice. »Maja mi je bila nekoč zelo blizu. Z njo sem bil poročen.« Z naglo osuplostjo je Andra dvignila glavo. »Da, tako je, Andra. Maja je bila moja žena. To vam bi bil moral že povedati. Zvedel sem pa šele zdaj, da živi. Menim, da se misli s tovarnarjem poročiti. Ker sploh nisva živela skupaj, sva tudi cerkveno pravilno ločena. Želim ji miru in sreče...«

TEDENSKI KOLEDARČEK

17. februarja, nedelja: 1. predpostna
18. februarja, ponedeljek: Bernardka
19. februarja, torek: Konrad
20. februarja, sredo: Eleverij
21. februarja, četrtek: Feliks
22. februarja, petek: Stol sv. Petra
23. februarja, sobota: Peter Dam.

VALUTA — TUJ DENAR

Dne 13. februarja si dobil oz. dal za:

ameriški dolar	633—637 lir
avstrijski šiling	23,50—24,50 lir
100 dinarjev	82—86 lir
100 francoskih frankov	152—156 lir
funt šterling	1640—1690 lir
nemško marko	147—148 lir
pesos	17—18 lir
švicarski frank	147,50—148,50 lir
zlato	717—720 lir
napoleon	5000—5200 lir

RADIO TRST A

Nedelja, 17. februarja, ob: 9.00 Kmetijska oddaja; 11.30 Vera in naš čas; 12.00 Oddaja za najmlajše: Antonija Curk: »Pravljica o kresnici«; 13.30 Glasba po željah; 17.00 Slovenski zbori; 18.00 Beethoven: Koncert za violino in orkester, op. 61; 20.30 Puccini: »Madame Butterfly«, opera v 2 dej.

Ponedeljek, 18. februarja, ob: 13.30 Glasba Johana Straussa; 18.00 Britten: Koncert št. 1 v D-duru; 18.30 Z začarane police; 19.15 Radijska univerza; 21.00 Znanost in tehnika; 22.00 Slovenske balade; 22.15 Debussy: Izgubljeni sin — kantata.

Torek, 19. februarja, ob: 13.30 Glasba po željah; 18.00 Beethoven: Sonata št. 2 v Des-duru; 19.15 Zdravniški vedež; 20.30 Priljubljene melodije — poje Ondina Otta; 21.00 Vincenzo Trieri: »Lepotna kirurgija«, komedija v 3 dej. — Igrajo člani Radijskega odra.

Sreda, 20. februarja, ob: 12.55 Čajkovski: Romeo in Julija; 18.30 Pisani balončki; 18.40 Vokalni kvintet; 19.15 Radijska univerza; 21.00 Obletnica tedna; 22.00 Liki in izpovedi italijanskih sodobnih književnikov; 22.15 Mendelssohn: Simfonija št. 5 v D-duru.

Četrtek, 21. februarja, ob: 12.00 Alpinizem in smučarstvo; 19.15 Sola in dom; 21.00 Dramatizirana zgodba — Georges Courteline: »Stalni gost«, nato Razne ritmične zasedbe; 22.00 Nove knjige in izdaje.

Petek, 22. februarja, ob: 12.00 Zivljenja in usode; 13.30 Glasba po željah; 18.30 Z začarane police; 19.15 Radijska univerza; 21.00 Umetnost in prireditve v Trstu; 22.00 Iz svetovne književnosti in umetnosti; 22.15 Donizetti: »Lucia di Lammermoor«, prvo dej.

Sobota, 23. februarja, ob: 12.00 Tuje navade in okusi; 13.30 Kmečka godba iz Ljubljane — vodi Silvo Tamše; 15.15 Lepe operne arije; 16.00 Utrinki iz znanosti in tehnike; 17.50 Brahms: Koncert št. 2 v B-duru za klavir in orkester; 18.30 Glasba za naše malčke; 19.15 Sestanek s poslušalkami; 21.00 Teden v Italiji; 21.15 Franz Lehár: »Vesela vdova«, opereta v 3 dej.

VPRAŠANJA IN ODGOVORI

Vprašanje št. 343: Imam kmetijo na samem in precej glav živine. Električne luči nimamo in ni upanja, da jo dobimo v doglednem času. Slišal pa sem, da se iz hlevskega gnoja lahko dobi neki plin, katerega potem uporabiš za razsvetljavo. Ali je res kaj na tem? Kje bi dobil potrebna pojasnila?

Odgovor: Pri zorenju hlevskega gnoja, to je pri razpadanju rastlinskih snovi (listja, slame itd.) se tvori plin »metan«, katerega s primerno ureditvijo gnojnika lahko napelješ po ceveh in uporabljaš za razsvetljevanje, gretje in podobne namene. Najprimernejši so pokriti, okrogli gnojniki, ki oddajajo tvoreči se plin v posebno zbirališče. Za ureditev takega gnojnika pa se je potrebno obrniti na strokovnjaka. (Vprašajte predvsem Kmetijsko nadzorništvo Ispettorato d'Agricoltura v Vidmu, kjer vam bodo najbrž znali dati potrebna navodila.)

Vprašanje št. 344: Pred zadnjo vojno smo tržaški okoličani kupovali cepljene trte iz trtnic na Krasu in smo bili zadovoljni, ker so se dobro obnesle. Sedaj dobivamo trte iz Furlanije. Prva leta rastejo prav dobro, a kmalu začnejo hirati. Kam naj se obrnemo za cepljenke, da bodo pri nas uspevale?

Odgovor: To vprašanje bo za vinogradnike na Tržaškem pravilno rešeno, ko bo tam urejena dovolj velika trtnica. Če je ne uredi zasebni kapital, bi jo morala urediti pokrajina ali pa združene tržaške občine. Trte iz Furlanije niso vse enake. Če leži trtnica v težki ilovnati zemlji ali tudi v puhlici, niso trte prikladne za tržaško okolico. Kolikor toliko primerne pa so trte iz krajev, kjer vzgajajo cepljenke na produ. Takih trtnic je v Furlaniji več in samo teh bi se morali tržaški okoličani posluževati.

Vprašanje št. 345: Koliko stane motorno oranje za vinograde, v katerih mora biti zemlja zrahljana vsaj na globino enega metra?

Odgovor: To je odvisno od mnogih činiteljev: od velikosti parcele, njene lege in položnosti, od kakovosti tal, od vrste motornega pluga, od vozača itd. Letošnje zimo orjejo vinograde v Števerjanu pri Gorici in tam so ugotovili, da stane oranje za vsak štirjaški meter globoko zrahljane zemlje od 13 do 18 lir. To je komaj del tega, kar bi stalo ročno delo; poleg tega mnogo prihraniš na času, posebno dandanes, ko je skoraj nemogoče dobiti ročnih delavcev.

Dne 10. t. m. je po daljši in mučni bolezni preminil naš dragi mož, stric in svak

ALOJZ ZEGA

trgovec

Vsem, ki so z nami ob težki izgubi sočustvovali in se na katerikoli način poklonili spominu pokojnika, izrekamo iskreno zahvalo.

Prav posebna zahvala dr. Sonji Mašeri za njeno požrtvovalno skrb.

Zena Pavla in žalujoče družine

Trst, 14. febr. 1957.

ŠPORTNI PREGLED

SPORT PO SVETU

Bob — Švicarska četvorica je v St. Moritzu osvojila svetovno prvenstvo. Na drugo mesto so se uvrstili Italijani, na tretje Američani.

Boks — V zadnjem času je prišlo v tem »kruhem« športu do nekaterih sprememb, zato objavljamo lestvico svetovnih in evropskih prvakov v raznih kategorijah. — Svetovni prvaki, mušja: Perez (Argentina); bantam: D'Agata (Italija); peresna: brez prvaka; lahka: Brown (ZDA); welters: Basilio (ZDA); srednja: Fullmer (ZDA); polteška: Moore (ZDA); teška: Patterson (ZDA). — Evropski prvaki, mušja: Martin (Španija); bantam: brez prvaka; peresna: Hamia (Francija); lahka: Loi (Italija); welter: Marconi (Italija); srednja: Humez (Francija); polteška: Hecht (Nemčija); teška: Johansson (Švedska).

RODITELJSKI SESTANEK

Ravnateljstvo Nižje srednje šole (gimnazije) in Strokovne šole v Gorici vabi vse starše, ki imajo otroke na teh šolah, na roditeljski sestanek, ki bo: za Nižjo srednjo šolo v nedeljo, 17. februarja; za Strokovno šolo v nedeljo, 24. februarja; obakrat točno ob 10.15 v šolskih prostorih v ulici Randaccio.

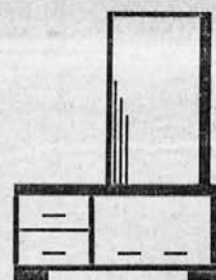
SLOVENSKO NARODNO GLEDALIŠČE ZA TRŽAŠKO OZEMLJE

V soboto, 16. t. m., ob 20. uri pri Sv. Barbari, v nedeljo, 17. t. m., ob 16. in 20. uri v Prosvetni dvorani v Gorici, v ponedeljek, 18. t. m., ob 20.30 v Nabrežini, v torek, 21. t. m., ob 20.30 v Borštu

Valentin Katajev

KVADRATURA KROGA

veseloigra v treh dejanjih

TOVARNA

Prinčič

KRMIN - CORMONS
TELEFON ŠT. 32

Izdeluje vsakovrstno pohištvo, spalnice, jedilnice, kuhinje i t d. Izvrši vsako delo po naročilu. Prodaja po tovarniških cenah, jamči za solidno delo.

Izdaja Konzorcij Novega lista
Odgovorni urednik Drago Legiša
Tiska tiskarna »Graphis« - Trst, ul. Sv. Frančiška 20
Telefon 29-477

Za hip je obmolnil in se je zamislil. Nato je zopet povzel besedo: »Krog se je zaključil. Davo Ravlin je šel od nas, ker je mislil, da je on kriv otrokove smrti. Jaz ga nisem nič ustavljal, še vesel sem bil, da se ga iznebim. Z njegovo operacijo se je med nami zopet spletna vez. — Vse se končno nekam razpleta.«

»Ali res vse?« je vprašala Andra. »Tudi jaz sem vam nekaj zamolčala. Ljubila sem Dava.«

»Torej sem pravilno sklepal«, je odgovoril Srečko brez presečenja. »In danes, Andra, ali ga še ljubite?«

»Ne, ne več. Srečanje z njim mi je to dokazalo.«

»Nekoč sem vas vprašal, Andra, ali hočete postati moja žena. Danes vam ponovim isto vprašanje. — Nisem vas nehal ljubiti. Še vedno čakam na vas.«

»Dovolite mi še nekaj časa, da premislim«, je prosila Andra, pri tem se je pa ljubko nasmehnila.

***

Andra se je odločila. Postala je žena profesorja Gravine, a s pogojem, da sme še opravljati zdravniški poklic. Srečko jo je skušal odvrniti od te misli, toda ona je trdno vztrajala. Še zdaj po

pol letu zakona sta opravljala vsak svoje delo. Videla sta se komaj par ur zvečer. Naposled je pa Andra le spoznala, da ni mogoče le na pol delati. Moža je srčno ljubila; njegova odlična in plemenita osebnost je prevzela njeno srec. Prej si je bila zamislila svoj poklic kot zavetišče, kamor bi se lahko zatekala, če bi ji zakon ne nudil zadovoljstva in sreče.

Nekega večera, ko sta sedela skupaj po večerji, je rekla: »Zdaj sem spoznala, Srečko, kje je moja sreča. — Pri tebi, ker te imam rada. Uvidela sem, da moram biti vsa pod to streho in da sem prešibka, da bi se delila na dvoje. Mislila sem, da moram biti tudi v zakonu še en del same sebe. Sedaj pa mi to ni več potrebno, pri tebi moram biti vsa«, in se je nežno nasmehnila.

Srečko je prijel njeno glavičico med obe roki in je dolgo zrl v njene lepe, svetle oči. »Ta dan je moral enkrat priti, Andra. Nisem te silil, ženka, ker sem vedel, da si tako plemenita, da boš sama to spoznala. Zdaj sem ves srečen, ko si to uvidela. Poplašal ti bom vse, čemur si se odredkla, draga moja, saj si mi tudi ti vse.«

Andra je povsila glavo na njegovo ramo in blaženo šepetala: »Dolga je bila pot — do ljubezni in sreče ...«

K O N E C